

Секція 1

Бидик А.Г.

канд. екон. наук, доцент

доцент кафедри фундаментальних та спеціальних дисциплін

Чортківського навчально-наукового інституту підприємництва і бізнесу

Тернопільського національного економічного університету

**ДЕРЖАВНА ПІДТРИМКА МАСШТАБНОГО ВПРОВАДЖЕННЯ
СИСТЕМ БЕЗПЕКИ ХАРЧОВОЇ ПРОДУКЦІЇ ЯК ЧИННИК
ПРОГРЕСИВНОГО РОЗВИТКУ АГРОПРОДОВОЛЬЧОГО
ВИРОБНИЦТВА**

В умовах активної лібералізації ринків одним із найуживаніших механізмів регулювання товарних потоків залишаються нетарифні заходи державного регулювання.

Сьогодні питома вага товарів, стосовно яких діють нетарифні бар'єри у загальній кількості товарів становить 0,53. В загальному обсязі торгівлі питома вага таких товарів досягає значення 0,54 [1, с. 26].

Вимоги технічного регулювання займають одне із важливих місць в складі нетарифних обмежень. Технічне, санітарне та фітосанітарне законодавство ЄС та інших економічно розвинутих країн є доволі суворим стосовно товарів, що імпортуються на їх митну територію.

Крім того, все частіше об'єктом міжнародних перемовин стають екологічно безпечні товари (environmental goods), які виділяються в окрему товарну групу. Ще у 2014 році розпочали підготовку до проведення переговорів на предмет лібералізації торгівлі екологічно безпечними товарами представники Австралії, Гонконгу, ЄС, Канади, Китаю, Коста-Ріки, Нової Зеландії, Норвегії, Південної Кореї, США, Тайваню, Швейцарії та Японії. Передбачається, що і інші країни, які виробляють (чи потенційно вироблятимуть) такі товари, зможуть також приєднатися до міжнародних

торговельних процесів. Отже, зростання світового попиту на екологічно безпечні товари відкриває нові експортні можливості й для України.

Необхідність сталого розвитку виробництва безпечних та якісних продуктів харчування з можливістю подальшого їх експорту обґрунтований положеннями, закріпленими в Угоді про асоціацію між Україною та ЄС, нормами оновленого вітчизняного технічного, санітарного та фітосанітарного законодавства, приведеного до європейського зразка.

Проте сьогодні проміжна та готова харчова продукція українського виробництва, особливо та її частка, що виробляється суб'єктами малого та середнього бізнесу, часто не відповідає міжнародним стандартам та регламентам безпеки та якості. Саме тому одним із пріоритетних напрямів розвитку вітчизняного агропродовольчого виробництва є масштабне впровадження систем безпеки та якості продукції, побудованих на принципах НАССР, у практику господарювання вітчизняних товаровиробників аграрної та харчової продукції.

Діяльність низки вітчизняних інституцій, до яких відносяться органи системи санітарного, фітосанітарного регулювання та контролю, вже приведено у відповідність до нормативно-правової бази та практики ЄС. Проте суттєвими прогалинами в побудові вітчизняної системи СФЗ залишаються заходи, спрямовані на масштабне впровадження процедур НАССР у діяльність вітчизняних підприємств, залучених у єдиний цикл виготовлення готових продуктів харчування (ланцюг доданої вартості), їх адаптацію до умов технічного регулювання вимогливого світового споживчого ринку, зокрема, ринку ЄС.

Якість, безпека, ціна, екологічні властивості, упаковка, маркування – саме за такими характеристиками українська продукція конкурує за ринки збуту на європейському та світовому рівнях. Україна активно залучена у глобальні ланцюги створення доданої вартості, проте найчастіше займає позицію експортера сировинних товарів, товарів відносно низької доданої вартості у таких ланцюгах. Таким чином, національна економіка неефективно

використовує власні ресурси, продовжує знаходитися у прямій залежності від цінових коливань на світових ринках.

Більшість суб'єктів малого та середнього підприємництва ставлять перед собою цілі виходу на міжнародний рівень, проте стикаються з проблемами, насамперед, фінансового характеру, що заважають своєчасно здійснювати переорганізацію та переобладнання виробничих приміщень, техніко-технологічних процесів на підприємствах відповідно до умов харчового законодавства.

В умовах значних фінансових труднощів господарюючих суб'єктів, сьогодні в Україні відсутня політика державної підтримки модернізації та переобладнання виробничих потужностей суб'єктів малого та середнього бізнесу, підтримки заходів з безпосереднього впровадження систем безпеки у виробничу практику.

Високі запити споживачів, потреби внутрішнього та зовнішнього ринків, новітнє харчове законодавство вимагають розробки та реалізації нових підходів щодо організації державної підтримки масштабного впровадження системи безпеки та якості продукції як одного з основних чинників розвитку внутрішнього ринку та інструмента посилення експортного потенціалу товарів продуктової групи українського походження.

З метою залучення капіталу в Україні останніми роками було проведено низку реформ для подолання недоліків в сфері посилення довіри інвесторів та інвестиційної привабливості підприємств вітчизняного АПК. Наскільки вони були успішними ми зможемо говорити з часом. Проте сьогодні надходження прямих іноземних інвестицій в українську економіку продовжують залишатися нестабільними. Запорукою покращення економічного розвитку є вітчизняний інвестиційний клімат, який й сьогодні потребує удосконалення шляхом системного проведення комплексу заходів, спрямованих на вирішення питань законодавчого захисту та гарантування інтересів інвесторів. До основних негативних чинників ведення бізнесу в Україні та залучення прямих іноземних інвестицій відносяться мінлива політична ситуація, нестабільна

економіка, значний державний борг, наднизький кредитний рейтинг країни, недостатній рівень розвитку фінансових ринків, недоліки у валютному регулюванні, інфляція, слабкі нормативно-правова база у сфері захисту конкуренції та антимонопольна політика, недостатньо привабливі стимули для залучення приватних інвесторів, неефективний державний апарат, недосконалий порядок врегулювання проблем неплатоспроможності підприємств та відсутність доступу до фінансування. В рейтингу інноваційних економік, який склав Bloomberg, Україна зайняла 56-ту позицію з 60-ти країн: порівняно з результатом минулого року, вона опустилась на 3 сходинки. Найменшу кількість балів було отримано в сфері високотехнологічності та активності патентної діяльності [2].

Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 27 грудня 2017 року № 1017-р було затверджено Експортну стратегію України, кінцевою метою та основним завданням якої є "перехід до експорту наукомісткої інноваційної продукції для сталого розвитку та успіху України на світових ринках" [3].

В Експортній стратегії України з баченням "наукомісткого та інноваційного експорту для стійкого розвитку та успіху на світових ринках" у ланцюзі "Інвестиції та фінансування" відмічені такі пункти (точки відліку) як: сприятливе бізнес-середовище; Експортно-кредитне агентство; умови для інвестицій; зняття бар'єрів на зовнішніх ринках [4, с. 3].

У можливостях зростання експорту наголошується на необхідності створенні цілісної системи його підтримки та просування, проте, на нашу думку, вкрай необхідним для національної економіки є створення цілісної системи підтримки забезпечення необхідних умов для виробництва конкурентоспроможної продукції з її подальшим просуванням на зовнішні ринки.

В основі стратегії покращення національного експорту має знаходитись удосконалення інноваційного розвитку промислової політики, впровадження нових інтенсивних технологій виготовлення товарів з високою доданою вартістю.

Існуюча проблема вимагає управлінської волі та дієвих фінансових рішень для її вирішення. Необхідні державні програми, що сприяють впровадженню інвестицій та інновацій для налагодження виробничих процесів для виготовлення продуктів з високою доданою вартістю в умовах масштабного функціонування системи НАССР.

Згідно із класифікацією СОТ, фінансування заходів, що сприяють розвитку міжнародної торгівлі, просуванню вітчизняної продукції на зовнішні ринки, при цьому не здійснюють прямого впливу на її виробництво та збут, відноситься до заходів "зеленого кошику", які дозволені міжнародним законодавством. На нашу думку, державне сприяння масштабному впровадженню систем безпеки та якості продукції у вітчизняну практику господарювання відноситься саме до виправданих заходів цієї групи діяльності.

У державному бюджеті на 2020 рік було передбачено фінансування програм підтримки вітчизняного АПК у розмірі 8,48 млрд. грн. Вважаємо за доцільне товаровиробникам аграрної та харчової продукції активніше скористатись запропонованими урядом інструментами бюджетної підтримки в рамках таких визначених напрямів:

- державна програма підтримки галузі тваринництва, зберігання та переробки сільськогосподарської продукції (2,5 млрд. грн);
- фінансова підтримка розвитку фермерських господарств (250 млн. грн);
- фінансова підтримка заходів в АПК шляхом здешевлення кредитів (150 млн. грн) [5]

та використати надані державою можливості на впровадження систем безпеки продукції на виробничих потужностях. Враховуючи, що у 2019 році по більшості проектів було засвоєно лише біля третьої частини коштів, передбачених на фінансування агропромислового сектору, необхідно провести роботу з активізації процесів державного фінансування зазначеного напрямку діяльності суб'єктів агропродовольчого бізнесу.

Крім державної фінансової підтримки, доречним було би розробити комплексні програми розвитку, заохочення, стимулювання суб'єктів малого та середнього бізнесу, що впроваджують системи безпеки продукції у виробничі процеси, а також передбачити інші інструменти державної підтримки інновацій в сферу удосконалення процесів виробництва харчової продукції високого ступеня обробки.

Отже, Україна повинна перетворитись із потужного світового постачальника продовольчої сировини на потужного світового постачальника готової безпечної та якісної харчової продукції, в тому числі, завдяки розроблення системи державної допомоги суб'єктам малого та середнього бізнесу, що функціонують відповідно до вимог сучасного харчового законодавства.

Література

1. Як реалізувати експортний потенціал України (Київ, 2016, Інститут економічних досліджень та політичних консультацій за сприяння Western NIS Enterprise Fund). – URL: http://www.ier.com.ua/ua/publications/books?pid=5232&fb_comment_id=1011686685585577_1012669862153926
2. Україна опустилася в рейтингу інноваційних економік Bloomberg. – URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/2859436-ukraina-opustilasa-v-rejtingu-innovacijnih-ekonomik-bloomberg.html> (дата звернення 03.02.2020).
3. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 27 грудня 2017 року № 1017-р "Про схвалення Експортної стратегії України ("дорожньої карти" стратегічного розвитку торгівлі) на 2017-2021 роки". – URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-shvalennya-eksportnoyi-strategiyi-ukrayini-dorozhnoyi-karti-strategichnogo-rozvitku-torgivli-na-20172021-roki>
4. Експортна стратегія України: Дорожня карта стратегічного розвитку торгівлі на період 2017-2021 років. – URL: <http://www.me.gov.ua/Documents/Detail?lang=ukUA&id=e6ab10fa-0ad9-4fe4->

b8be-

32f570693b64&title=EksportnaStrategiiaUkrainiDorozhniaKartaStrategichnogoRozv
itkuTorgivli2017-2021

5. Бюджет 2020 передбачає фінансування аграріїв за сімома напрямками.

– URL: <https://agropolit.com/news/14077-byudjet-2020-peredbachaye-finansuvannya-agrariyiv-za-simoma-napryamkami--minregionrozvitku> (дата звернення 16.12. 2019).